

Еўропа — выбар свабодных Беларусаў

**НАРОДНАЯ
ПРАГРАМА**

www.prahrama.by

Змест

От составителей. <i>Андрей Егоров, Вероника Мазуркевич</i>	2
Навошта патрэбна «Дарожная карта». <i>Аляксандр Мілінкевіч</i>	3
Европейское будущее Беларуси: долгая дорога. <i>Влад Величко</i>	5
Реформирование СМИ Беларуси (дорожная карта). <i>Эдуард Мельников</i>	9
Узаемадзеянне паміж уладамі і грамадзянскай супольнасцю (прапановы да плана дзеянняў па супрацоўніцтве паміж ЕС і Рэспублікай Беларусь). <i>Сяргей Лісічонак</i>	18
Развитие местного самоуправления в Беларуси (тезисы к дорожной карте). <i>Мирослав Кобаса</i>	27
Дорожная карта по внедрению европейских стандартов в сфере применения срочных трудовых договоров. <i>Ирина Жихар, Геннадий Федынич</i>	34
Право на свободу религии и убеждений (проект «Дорожной карты» для продвижения Беларуси и Армении в рамках инициативы Восточное партнерство). <i>Дина Шавцова, Наталия Кутузова, Оганнес Оганнисян</i>	39
Имплементация Конвенции ЮНЕСКО об охране и поощрении разнообразия форм культурного самовыражения. Дорожная карта для продвижения Беларуси в рамках инициативы Восточного партнерства в сфере культуры. <i>Татьяна Водолажская, Алена Зуйкова</i>	49
В направлении европейского исследовательского пространства: дорожная карта для Беларуси. <i>Андрей Егоров</i>	72
Реформирование здравоохранения в Беларуси: европейский вектор (материалы к дорожной карте по реформе здравоохранения). <i>Андрей Фоменко</i>	99
Введение в Республике Беларусь пропорциональной системы выборов депутатов (дорожная карта). <i>Сергей Альфер</i>	108

Реформирование СМИ Беларуси (дорожная карта)

Эдуард МЕЛЬНИКОВ,
Белорусская ассоциация журналистов

В 1972 г. окончил Белгосуниверситет по специальности «журналистика». Начал трудовую деятельность на Белорусском телевидении. В 1972–1978 гг. — младший редактор, редактор, старший редактор, комментатор в редакциях экономики, общественно-политических программ. В 1978–1986 — заместитель главного директора программ Белорусского телевидения. В 1982 г. в Ленинграде защитил диссертацию на соискание ученой степени кандидата исторических наук. В 1986–1991 гг. — доцент кафедры журналистики Института политологии и социального управления.

В 1992–1995 гг. — заместитель главного редактора, главный редактор общественно-политических программ Белорусского телевидения, заместитель председателя Госкомитета Республики Беларусь по телевидению и радиовещанию. В 1995–1999 гг. — руководитель пресс-службы Исполнительного секретариата СНГ. В 1999–2000 гг. — генеральный директор ЗАО «Белорусская деловая газета». С 2000 по н/в — вице-президент, зампредседателя, член правления ОО «Белорусская ассоциация журналистов». Осенью 2004 года был избран действительным членом Евразийской Академии телевидения и радио (Москва). С 2005 года — профессор Европейского Гуманитарного университета (Вильнюс). С 2007 года — автор и ведущий ток-шоу «Форум» на телеканале БЕЛСАТ.

Введение

Целью предлагаемой к рассмотрению «дорожной карты» является реформирование системы средств массовой информации Беларуси в контексте реализации общей программы «Восточного партнерства».

Реформирование систем СМИ стран — участниц «Восточного партнерства» находится в сфере первой тематической платформы программы ВП.

«Дорожная карта» адресована евроструктурам, медиасообществу стран-участниц ВП и предлагается в качестве рабочего докумен-

Узаемадзеянне паміж уладамі і грамадзянскай супольнасцю

(прапановы да плана дзеянняў па супрацоўніцтве паміж ЕС і Рэспублікай Беларусь)

Сяргей ЛІСІЧОНАК,

Асамблея дэмакратычных няўрадавых арганізацыяў Беларусі

Асамблея няўрадавых дэмакратычных арганізацыяў Беларусі (Асамблея НДА)
Асамблея няўрадавых дэмакратычных арганізацыяў Беларусі (Асамблея НДА) з'яўляецца найбуйнейшым у краіне аб'яднаннем грамадскіх арганізацыяў ды ініцыятываў, якія вызнаюць дэмакратыю і незалежнасць Беларусі як свае каштоўнасці і злучылі свае сілы дзеля абароны

сваіх правоў ды інтарэсаў, дапамогі ў станаўленні арганізацыяў, наладжвання сувязяў, абмену інфармацыяй і ідэямі. Асамблея НДА была заснаваная ў 1997 і на дадзены момант налічвае каля 300 арганізацыяў ды ініцыятываў з усіх рэгіёнаў Беларусі па розных кірунках дзейнасці. Місіяй Асамблеі НДА з'яўляецца спрыянне развіццю арганізацыяў-сябраў і станаўленню грамадзянскай супольнасці ў Беларусі.

Крокі па наладжванні супрацоўніцтва паміж Рэспублікай Беларусь і Еўрапейскім Саюзам ў межах праграмы «Усходняе партнёрства» прадстаўляюць акно магчымасцяў для ўдасканалення практык належнага кіравання ў краіне. У тым ліку з'яўляюцца магчымасці для ўключэння меркаванняў грамадзянскай супольнасці ў працэс прыняцця стратэгічных рашэнняў. Дадзеныя прапановы створаныя для прасоўвання ідэі і механізмаў эфектыўнага развіцця грамадзянскай супольнасці і ўключэння апошняй у працэс прыняцця рашэнняў у Беларусі праз выкарыстанне механізмаў дыялогу ЕС — Беларусь. **Задачай дадзенага дакумента** з'яўляецца прадстаўленне прапановаў па наладжванні належнага ўзаемадзеяння паміж беларускімі ўладамі і грамадзянскай супольнасцю для ўключэння іх у план дзеянняў па супрацоўніцтве паміж

ЕС і Рэспублікай Беларусь. У больш шырокім сэнсе, дадзены дакумент прапановуе мэты і прынцыпы азначанага ўзаемадзеяння для выкарыстання ў падрыхтоўцы нацыянальных планаў дзеянняў усіх шасці краінаў — удзельніцаў Усходняга партнёрства.

Супрацоўніцтва паміж грамадзянскай супольнасцю і ўладамі як першы крок да ўзмацнення практыкаў належнага кіравання

Уключэнне грамадзянскай супольнасці шырока выкарыстоўваецца для ўдасканалення працы ўрадаў у большасці сфераў, асабліва такіх як скарачэнне беднасці, грамадскі ўдзел і правы чалавека. Меркаванне звонку структураў улады дапамагае атрымліваць большую інфармацыю па праблеме, крытычнае асэнсаванне ўплыву прапанаваных рашэнняў на мэтавыя аўдыторыі, і разуменне тых рэальных кампетэнцыяў, якімі павіныя валодаць структуры, адказныя за выкананне рашэнняў. Таксама арганізацыі з пазаўрадавых устаноў граюць важную ролю ў адсочванні таго, наколькі ўрад выконвае дадзеныя абяцанні, у ацэнцы сапраўдных вынікаў рэалізаваных праграмаў, і прадстаўленні наступнай інфармацыі па эфектыўнасці дзяржаўнай палітыкі і дасягненні пастаўленых мэтаў.

Выгоды ад супрацоўніцтва паміж грамадзянскай супольнасцю і ўладамі			
Прыняцце дзяржаўных праграмаў	Планаванне і рэалізацыя	Маніторынг	Ацэнка
• Прыўносіць меркаванні тых, на каго накіравана праграма • Агалашвае запатрабаванасць у дзяржпраграмах і дзеяннях уладаў па вырашэнні праблемаў або выкарыстанні магчымасцяў • Дае веды па выкананні праграмаў на месцах і іх наступствах • Выбудоўвае стасункі адказнасці і прыналежнасці • Дае разуменне таго, якія кампетэнцыі неабходныя для рэалізацыі праграмаў	• Надае рэалізму планам • Прыўносіць веды па мясцовых патрэбах і наяўных кампетэнцыях • Дае новыя рэсурсы (фонды, валанцёраў) пры аказанні паслугаў • Новыя метады і ідэі ў аказанні паслугаў • Больш эфектыўнае аказанне паслугаў	• Павялічвае падсправаздачнасць уладаў грамадзянам • Змяняе карупцыю • Паляпшае размеркаванне рэсурсаў і іх вынікі • Дазваляе абмен досведам па паспяховых практыках	• Дадае перспектыву і спецыфічныя веды мэтавай аўдыторыі (лепшыя індыкатары, больш інфармаваная ацэнка і г. д.) • Партыцыпаторны, якасны падыход да ацэнкі • Дапамога ў дэманстраванні і пацверджанні станоўчых (або негатыўных) вынікаў

4. Партнёрства.

Партнёрства мае на ўвазе наладжванне канструктыўнага ўзаемадзеяння для больш эфектыўнага вырашэння пытанняў жыцця грамадства.

5. Незалежнасць.

Дзяржаўныя органы паважаюць незалежнасць няўрадавых арганізацыяў і прызнаюць іх права на здзяйсненне кантрольных функцый ад імя грамадскасці. Органы ўлады не ўмешваюцца ў дзейнасць арганізацыяў грамадзянскай супольнасці за выключэннем выпадкаў, усталяваных заканадаўствам.

6. Адказнасць.

Дзейнасць у інтарэсах грамадства мае на ўвазе, што аб'яднанні грамадзянаў, як і органы дзяржаўнай улады праяўляюць адкрытасць, адказнасць і даюць справаздачу грамадству аб сваёй дзейнасці.

7. Роўныя магчымасці.

Стварэнне органамі ўлады аднолькавых умоваў для дзейнасці няўрадавых арганізацыяў. Усе грамадзяне і іх аб'яднанні павінны мець роўны доступ да ўдзелу ў грамадскім жыцці.

Стратэгічны механізм

Дадзеныя прапановы імкнуцца заахвочваць удзел грамадзянскай супольнасці, і яны паўсталі з працэсу кансультавання і даследавання, а таксама былі абмеркаваныя прадстаўнікамі грамадзянскай супольнасці Беларусі. Яны распрацаваныя як база для наступнага этапу кансультавання паміж зацікаўленымі бакамі.

- ✓ Законатворчасць — удзел прадстаўнікоў грамадскасці ў абмеркаванні і распрацоўцы законаў, нарматыўна-прававых актаў, якія рэгулююць стварэнне і дзейнасць няўрадавых арганізацыяў, у тым ліку — законаў аб сацыяльна-эканамічным развіцці дзяржавы, інтарэсах групаў насельніцтва, правоў і свабод грамадзянаў і інш.
- ✓ Ацэнка дзяржаўнай палітыкі ва ўсіх галінах (культура, адукацыя, ахова здароўя, занятасць, ахова навакольнага асяроддзя, сацыяльны дабрабыт і інш.)
- ✓ Здзяйсненне грамадскага кантролю за дзейнасцю органаў улады што да вырашэння пытанняў, якія маюць грамадскае значэнне, у форме грамадскага маніторынгу падрыхтоўкі і выканання рашэнняў, экспертызы іх эфектыўнасці.

- ✓ Правядзенне органамі выканаўчай улады маніторынгу і аналізу грамадскай думкі, забеспячэнне своєчасовага публічнага рэагавання на прапановы і заўвагі грамадства.
- ✓ Падтрымка і ўмацаванне самаарганізацыі і добраахвотнай дзейнасці грамадзянаў на карысць супольнасці.
- ✓ Выкананне супольных праектаў інфармацыйнага, аналітычна-даследчыцкага, дабрачыннага і сацыяльнага характару.
- ✓ Пашырэнне інфармаванасці грамадства аб спрыяльнай ролі грамадзянскай супольнасці дзеля фармавання грамадзянскай культуры і развіцця валанцёрства ды дабрачыннасці.
- ✓ Развіццё сацыяльнага прадпрымальніцтва як важнага кампанента сацыяльнага развіцця.
- ✓ Пашырэнне механізмаў дзяржаўнага сацыяльнага заказу як эфектыўнага сродку дагаворнага партнёрства дзяржавы і няўрадавых арганізацыяў дзеля вырашэння грамадскіх праблемаў.

Вызначэнне рызыкаў і шляхоў іх пераадолення

З усяго спектру рызыкаў, якія ўласцівыя беларускай сітуацыі, неабходна вызначыць наступныя:

Рызыка	Вырашэнне
Адсутнасць палітычнай волі беларускіх уладаў да ўзаемадзеяння з прадстаўнікамі грамадзянскай супольнасці	ЕС ставіць умоваю высокага ўзроўню супрацоўніцтва з беларускімі ўладамі супрацоўніцтва апошнімі з грамадзянскай супольнасцю.
Недахоп бюджэту для эфектыўнага кансультавання з грамадзянскай супольнасцю	Дыверсіфікацыя фінансавання грамадзянскай супольнасці
Беларускія ўлады не знаходзяць кансультаванне з НДА дастаткова інфарматыўным	Фарматыўная ацэнка (formative evaluation) супрацоўніцтва павіная быць праведзена

Мінімальныя крокі для ўключэння ў план дзеянняў

Для плана дзеянняў па супрацоўніцтве паміж ЕС і Рэспублікай Беларусь прапановы ўнесці шэраг неадкладных захадаў, якія закладуць базіс як для паляпшэння ўзаемадзеяння паміж уладамі і гра-

Нерешенность данных вопросов тормозит дальнейшее развитие системы местного самоуправления и сказывается, в конечном счете, как на качестве услуг, так и на благосостоянии граждан, которое в значительной степени зависит от качества работы органов местной власти.

Критерии и индикаторы оценки продвижения в рамках дорожной карты

Принципы и нормы Европейской хартии местного самоуправления и Европейской стратегии инноваций и надлежащего управления на местном уровне выступают в качестве эталона, ориентира, источника критериев развития и индикаторов оценки прогресса в области реформ местного самоуправления. В качестве критериев и индикаторов могут выступать формально-юридические (общие) признаки местного самоуправления, относящиеся к обязательствам государства в части обеспечения условий для развития местного самоуправления, а именно:

Правовые признаки (основы):

- 1) в национальном законодательстве (в том числе в Конституции) закреплён принцип самоуправления, основные гарантии института местного самоуправления и механизм их реализации,
- 2) «неприкосновенность» института местного самоуправления (можно ликвидировать отдельное муниципальное образование, но нельзя ликвидировать местное самоуправление и лишить жителей права на самоуправление),
- 3) равенство и отсутствие соподчиненности всех видов муниципальных образований,
- 4) право на судебную защиту гарантировано государством,
- 5) наличие Устава муниципального образования (в том числе наличие обязательных признаков: указано, когда, каким органом самоуправления принят; наличие государственной регистрации Устава; обязательное опубликование и т. д.) и иных муниципальных правовых актов, составляющих систему муниципальных правовых актов.

Территориальные основы:

- 1) Наличие территории, границы которой установлены государственной властью так, чтобы, с одной стороны, обеспечивалась макси-

мально возможная «близость» к населению, а с другой стороны, гарантировалось эффективное решение всего комплекса задач и полномочий, возложенных на самоуправление (юридическое «закрепление территории» за определенным муниципальным образованием),

- 2) обязательный учет мнения населения при определении границ муниципалитета,
- 3) наличие установленной государством процедуры изменения границ и преобразования муниципальных образований.

Институциональные основы:

- 1) наличие собственной компетенции, отличной от компетенции иных уровней власти, которая не может быть передана органам государственной власти, частным лицам или организациям,
- 2) способность выполнять отдельные государственные полномочия, переданные органам самоуправления по установленной законом процедуре.

Финансово-хозяйственная самостоятельность:

- 1) государство гарантирует соответствие между объемом полномочий и объемом ресурсов уже при определении границ территории муниципалитета, а если этого недостаточно — иными способами (закрепление отчислений от регулирующих налогов, выравнивание бюджетной обеспеченности и пр.),
- 2) наличие муниципальной собственности,
  - равноправие и защита различных форм собственности,
  - самостоятельное определение состава объектов муниципального имущества,
    - самостоятельность владения, пользования и распоряжения имуществом гарантируется государством,
- 3) бюджетная самостоятельность, в том числе:
  - наличие собственных источников доходов, закрепленных за муниципалитетом,
  - самостоятельное установление местных налогов и сборов,
  - самостоятельное формирование, утверждение и исполнение местного бюджета, в т. ч. самостоятельное осуществление бюджетного процесса,
  - обязательные предварительные консультации органов государственной власти с органами МСУ при принятии решений относительно выделения межбюджетных трансфертов (включая разграничение налоговых источников).